

Hjertets tenker - hvem var Jean Vanier og hvilken betydning har han i kirken?

Å miste en venn er alltid vanskelig. Vi er mange- over hele verden- i India, i Brasil, i USA , i Frankrike, i Australia , i mange land, som mistet en kjær venn da Jean Vanier døde den 7. mai. Da var han blitt 90 år. Noen av oss i Domkirken idag har møtt ham, i Mariahuset her i Oslo, på retreat, eller i l' Arche i Frankrike, der han bodde med sine gode venner. Andre har lest bøkene han har skrevet, eller blitt grepet av det filosofen Julia Kristeva sa i et intervju i avisen Vårt Land nylig:

«Han fortryllet meg. Gjennom sin glede. Og jeg tar vare på på dette bildet av Jean : Hans glede.»

Det er gleden over å være venn med Jesus og alle hans venner som vi ser i det gode smilet i bildet som står her på alteret. Det bildet stod også på forsiden av programmet for Jeans begravelse.

Og nettopp gleden i Jeans ansikt var det som fenget meg lenge før jeg traff ham. Det var bildet på baksiden av en bok som på norsk heter «Den brutte kroppen.»

Hvem han var?

Det er så mye. Han var filosof, med doktorgrad om Aristoteles.

En lærd mann.

En dikter og forfatter var han.

Men han vil nok først og fremst bli husket som grunnleggeren av l' Arche-, Arken-fellesskapene som idag finnes i 30 land på fem kontinenter, 135 slike fellesskap har vi. Her i Oslo er det Mariahuset.

Mange husker ham også som en forkjemper for fred. Han, som hadde vært marineoffiser, ble en varm talsmann for fredsarbeid. Jeg hører til de mange som mener at han burde ha fått Nobels fredspris. Men i 1997 ble han i hvert fall tildelt pave Paul den sjettes internasjonale pris for fred og utvikling, av pave Johannes Paul II.

Mange kjenner hans kloke og varme bøker, der han viser at han er Hjertets tenker. Det handler om å tale fra hjerte til hjerte. Det gjør han i alt han skriver. Det er mer enn vanlige bøker. Det er musikk bak ordene, musikk om Guds kjærlighet, om håp, helbredelse og helhet. Mange er blitt berørt av diktene og meditasjonene, som er skrevet ut fra Jean Vaniers liv sammen med mennesker som har lidd ufattelig mye, som er blitt foraktet og avvist. I slummen i en brasiliansk storby, der jeg arbeidet som prest i den lutherske kirken i menigheten «Jesus Kristus Frigjøreren», kom det en bok av Vanier i posten som julegave fra to gode venner i Norge.

Det var «Den brutte kroppen», i engelsk utgave. Den ble oversatt til norsk av Aslaug Espe i 2003 (Verbum forlag) , og kommer snart i ny utgave (nå på St Olav forlag) . Jeg leste den engelske utgaven i filler mellom skurene i sumpen i Boa Vista, og fant et språk som kunne uttrykke det vi erfarte i møtet med mennesker som var utstøtte og fattige.

Hva har Jean betydd for kirken? Kanskje først og fremst at han hjelper oss til å SE mennesker som har det vondt, mennesker som lengter etter et sted å høre til.

For Den norske kirke fikk Jean en spesiell betydning i 1999. Da jobbet jeg i Kirkerådet, og fikk gleden av å invitere Jean Vanier som hovedtaler på Kirkemøtet for Den norske kirke i Trondheim. Jeg husker han stod der med sine varme, levende øyne og sitt gode smil, så høy, mange kalt ham langeJean, har jeg hørt. Og han hadde viktige ting på hjertet. Det var profetisk kraft i ordene hans.

Fortellingene om livet i Arken - fellesskapene berørte og utfordret Kirkemøtedelegatene.

«Det jeg kan gjøre, er å fortelle om hva jeg har sett og hva jeg har hørt», sa han, og fortalt om Raphael og Philippe, begge utviklingshemmede, som var de første han bodde sammen med i et falleferdig hus i en landsby i Frankrike.

Det utviklet seg til det verdensomspennende Arken-fellesskapet. Og så fortsatte han slik : « Derfor- det jeg vil dele med dere, er min opplevelse av selv å ha blitt helbredet gjennom disse som har vært skjøvet til side. Det er her hemmeligheten ligger. I at når vi nærmer oss de menneskene som vi har skjøvet unna, så vil vi bli forandret av dem. De fleste av dem jeg lever sammen med, kan ikke skrive. Mange, trolig langt de fleste, kan heller ikke lese. Noen kan ikke snakke. Men min erfaring er at mange av dem har opplevd Gud på en måte som svært få med lang teologisk skolering har gjort.

Folk som beskjeftiger seg mye med teologi, søker etter kunnskap om Gud. De menneskene som jeg lever sammen med, søker ikke kunnskap om Gud - de søker Guds nærvær. Og det er noe annet. Dere kjenner ordene hos Paulus: at det som går for å være uforstandig og svakt i verden, utvalgte Gud seg for å gjøre de vise og sterke til skamme. Og dette er sant. »

På Kirkemøtet i 1999, i møte med de folkevalgte, og på storsamlingen Kirke 2002 på Hellerudsletta, der han utfordret kirkelig ansatte, er budskapet det samme som han har delt på samlinger gjennom et langt liv i Tro og Lys: den åndelige fornyelse og kampen for menneskeverdet er to sider av samme sak. Solidaritet og spiritualitet er tvillingord.

Hvem var han?

Jean Vanier var en av vår tids viktigste åndelige veiledere, med betydning for mange. Ikke minst var han en viktig venn og veileder for Henri Nouwen, som fant et hjem i l'Arche. Men alle han kom i kontakt med, var like viktige for ham.

Han har betydd mye som åndelig veileder for troende, tvilende og søkende. For det er først og fremst åndelig veileder han er, med en troverdighet som preger alt han har skrevet og det livet han levde.

Da jeg arbeidet som prest i Boa Vista i Brasil sa min brasilianske prestekollega i den katolske kirken som åpnet dørene for oss fra den lutherske kirke, pater Boleslaw til meg: «Skal du være prest for de fattige her, må du se, lytte og leve sammen med dem.»

Det er det samme livsprogram Jean Vanier formulerte på sin enkle måte på Kirkemøtet i 1999, da han sa:

«dere vet hva som er kjernen i Jesu budskap. Det nye budet - å elske hverandre slik Jesus elsker oss. Vi ser det i de fantastiske ordene hos Johannes der han sier: «Mine kjære, la oss elske hverandre! For kjærligheten er fra Gud, og den som elsker, er født av Gud og kjenner Gud». Denne kunnskapen om Gud kommer ikke fra tanken. Den kommer ut av erfaring.»

Og så spør han:

«Hva er altså kjærlighet- dette som er så grunnleggende for oss som er Jesu disipler?

Kjærlighet er ikke å gjøre en masse for andre. Kjærlighet er å formidle noe til andre. Hva er det vi formidler til den som vi elsker?

Vi formidler til den andre at du er verdifull, du er viktig, du er enestående, ja, du er så unik at det er viktig at du lever. Du er dyrebar- for familien, for fellesskapet, kirken, samfunnet, og spesielt for Gud. Du er dyrebar. For du ble skapt av Gud og med all din sårbarhet tilhører du Gud.»

Og så fortsetter han:

«Hvordan skal vi formidle denne kjærligheten? Ved å være tilstede. Ved å se den andre. Ved å lytte. Ved å være vi tro i vår bruk av tid, tro overfor fellesskapets bånd, det vil si bånd som er knyttet av Gud.»

Kjære venner: Jean Vanier viste med sitt liv at han lyttet til stemmene fra mennesker som lider, som er utestengt, og som har funnet et sted der fellesskapets bånd er sterke. Og han lyttet til Guds stemme i evangeliets fortellinger. Bak ordene i det evangeliet han elsket, Johannesevangeliet, har han hørt musikk, som har varmet hjertet og gitt ny erkjennelse.

Fortellingene fra Bibelen ga håp og mening til alt det vakre og brutte i oss og rundt oss.

Jean Vanier ønsket å synge sangen om håp for å bringe glede inn i det brutte og det triste. Det er akkurat det vi takker ham for med denne gudstjenesten.